

07153

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj

07155

Shs

188040
+

Motto: „In fide salus“

Quo vadis Romania ?

**Asupra situații
României în războiul european**

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de
MARCELLO ROGGE
Cavaler al Stelei României

București 1915

07153

LIBRARY OF THE
UNIVERSITY OF ALABAMA
QUO VADIS ROMANIA? Cluj
UNIVERSITY LIBRARY
CLUJ

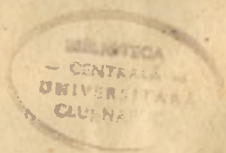
BUCUREȘTI

TIPOGRAFIA GEORGE IONESCU

BCU Cluj / Central University Library Cluj
Str. Academiei, 30

1915

07153

9(498) 1915

Motto : „In fide salus”

Quo vadis Romania ?

Asupra situații
României în războiul european

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de

MARCELLO ROGGE

Cavaler al Stelei României

București 1915

1880

1880

1880

INCHINATĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

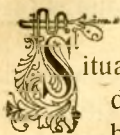
SUFLETULUI REGELUI CAROL I

Marele și Înțeleptul Domnitor al României

MARCELLO ROSSI

1880

1880

Situația României în războiul european e, fără îndoială, una dintre cele mai discutate probleme — cu un mare semn de întrebare — din acest timp bogat în tot felul de probleme nerezolvate încă. În general se crede că această problemă a devenit „acută“ deabia cu începerea și desfășurarea situației războiului și prin strâmtorarea aliatului nostru dela Dunăre de către puterea covorșitoare a armatei rusești.

Nimic mai greșit.

Ca dovadă că, cu mult înainte oameni de stat și ostași de frunte s'au ocupat de aproape cu problema hotărârii României — putem să aducem carticica apărută în memorabila zi istorică din Februarie 1888, în care vorbele de fier ale cancelarului de fier: „Noi, germanii ne temem de Dumnezeu, iar în afară de el de nimeni pe lume“, au pus o stavilă mândră năzuințelor piezișe și invidiei din Occident și Orient.

Această modestă, de mult uitată broșură cu titlul „Insemnătatea României în apropiatul război austro (germano)-rus¹⁾ a apărut neiscălită, se numește „un studiu oportun“ și chiar și iscălitura de care se servește anonimul „un soldat german“ — ca și cunoștințele sale chestiunile tehnice pe cari le tratează, ca și soluțiile spirituale, lasă să se întrevadă în autor un ofițer superior german.

Această broșură devenită astăzi în multe privințe

1) Minden i. W. 1888. Se găsește în biblioteca regală din Berlin.

foarte interesantă, după expunerile posibilităților strategice în cazul participării româniei în „viitorul război“, se ocupă în partea a doua, cu întrebarea: „Care atitudine ar fi cea mai avantajoasă pentru statul și poporul român?”

Răspunsul merită în orice caz să fie reprodus aci. El e clasificat de autorul anonim după diferitele posibilități cari stau României la dispoziție. Admițând, că România se aliază cu Rusia, atunci această alianță ar fi de sigur o alianță impusă de puternicul imperiu al Țarilor, și în cazul unui sfârșit glorios al războiului, ar incuba firește și Rusiei sarcina de a stabili condițiile de pace și despăgubirile de război.

Și cum va răsplăti Rusia această tovarășie de arme a României?—Nici odată ea nu va restitui Basarabia căci și-ar îngreua astfel iarăși calea spre Sud, spre Constantinopol (!). Poate că ar da României o parte din Galiția sau Bucovina. O posibilitate pe care autorul nu o crede, căci nici el nu și-l închipue pe muscal atât de desinteresat, ca să renunțe la hambarul Galiției, după cum dă de înțeles că ar fi împotriva intereselor Rusiei ca să înfăptuiască un mare stat balcanic. De aceea nu va fi nici odată vorba de o întindere a teritoriului și România să nu și facă nici o iluzie.

Mai rău ar fi însă dacă România și Rusia ar fi bătute. Nici mai încape îndoială că mica Românie ar avea atunci mult de îndurat sub povara impusă.

Dacă dinpotrivă, Tripla Alianță și România unită cu ea, ar ieși biruitoare, atunci România ar putea cu siguranță să aspire la Basarabia și să se sprijine în acelaș timp pe unirea statelor de pace; iar dacă ar fi bătută cu Tripla Alianță, ar pierde poate Moldova și ar fi supusă poate pe deasupra și la situația de înfrângere descrisă mai sus.

Rămânând însă România neutră, Puterile Centrale n'ar știrbi după încheierea glorioasă a păcii, cu nimic din situația României. Cum ar proceda însă Rusia? — Ar ști Rusia să respecte coroana României, dacă aceasta ar fi încheiat cu acest imperiu un tratat de alianță în favoarea unei stricte neutralități și care ar interzice poate trecerea trupelor rusești prin nordul României?

În urma tuturor acestor chibzuiri, autorul vede, — ceiace el accentuiază într'o încheiere destul de lungă — că mântuirea României stă în alipirea ei la Tripla Alianță, astfel că s'ar pune o stavilă puternică dela marea Baltică la marea Neagră *Colosului dela Nord*.

„Dacă vom fi însă stingheriți cu obrăznicie“, astfel zice broșura demnă de luat în seamă, „de vecinii dela Răsărit, o mânie sfântă va cuprinde armatele austro-germane și ele vor năvăli cu vechiul strigăt de război „Cu Dumnezeu în frunte!“ — Ușor va afla desigur răsăritul puternic la frații noștri români de lângă Dunăre!

Această din urmă observație, care face aluzie cu îndemânare la deviza românească „Nihil Sine Deo“ (Nimic fără Dumnezeu), va părea în situația de acum prea optimistă — pe atunci însă nu. Căci pe atunci românul știa încă din propria sa experiență și intuiție cum să aprecieze încercările de apropiere și mărinimia rusească. Pe atunci era încă în mintea tuturor rușinoasa călcare de cuvânt a muscalului, pe atunci încă se jelea după eroii cari stropiseră cu sângele lor cald pământul dela Plevna, fără ca patria lor să fi primit răsplată pentru aceasta.

Da, a fost un senator și om de stat român cu vază care publicând o admirabilă disertațiune „România și tractatul dela Sf. Ștefano“, încheia cu următoarele cuvinte: „Pentru România lucrurile sunt lămurite. Pe de-

oparte, că Rusia va lucra împotriva unei dezvoltări libere și autonome, — Rusia fiind cel mai însemnat și primejdios adversar al ei,—și că, ținta directă a Rusiei este rusificarea României, ca și a întregii peninsule balcanice. Intregul popor românesc e convins de primejdia planurilor muscălești și de puțină încredere ce se poate da cuvântului Rusiei.

Acelaș autor mai spune într'un alt loc : „*Făgăduelile împărătești ale Rusiei, oricât ar fi de solemne, au în București, tot atâta preț, ca și în restul Europei asigurările de desinteresare ale cabinetului dela Petersburg*“. Ar trebui ca românii să-și amintească bine astăzi, cuvintele acestea sau mai bine zis să-și facă singuri părerea din surse istorice imparțiale, ca să poată răspunde cum trebuie repetatelor încercări fățarnice de apropiere sau unei presiuni cam grosolane venite din Petersburg.

„Nici într'un caz cu Rusia“, e titlul scurt și sugestiv al unei lucrări publicate nu de mult de talentatul istoric Radu Rosetti, care arată compatrioților săi cari au mai păstrat simpatii Rusiei, primejdia unei alianțe cu Rusia.

Conținutul acestei lucrări care a făcut senzație în cercurile competente ca și în populația cultă, a dovedit că autorul posedă documente importante cari pot dovedi, că România e amenințată de o *singură* primejdie—de atotputernicia Rusiei. Rosetti arată lămurit, fără nici o influență de părtinire, „rusofililor“ români, că față de lipsa de conștiință a regimului țarist care trece cu ușurință peste drepturi juruite, România e menită să piară, îndată ce slavismul și-ar înfăptui puterea în Balcani.

Considerația de care se bucură în țara lui acest om de seamă și nu numai încrederea în competența sa ca fost șef al arhivei diplomatice dela ministerul de ex-

terne, va contribui desigur să deschidă ochii acelor care se socotesc încă „rusofili“ sau ceeace astăzi înseamnă „francofil“, asupra adevăratei prieteni rusești.

Dintre toate, una dintre rănilor deschise de Rusia nu s'a putut cicatriza încă, e pierderea Basarabiei. Când Rusia pierdea în războiul ruso-turc dela 77, bătălie după bătălie împotriva musulmanilor, comandantul suprem învins, Marele duce Nicolae, se văzu nevoit, chiar împotriva intenției statului său, să ceară ajutorul României. La 13 Iulie 1877 trimise domnitorului Carol „à l'endroit où se trouve le quartier général roumain“ o telegramă cu următorul cuprins! „Les turcs ayant amassé les plus grandes masses à Plevna, nous abîment, Prie de faire forte démonstration et si possible passage du Danube, que tu désirais faire entre le Jiul et Corabia. Cette démonstration est indispensable pour faciliter mes mouvements“. Acestei cereri urmă la 21 August, rugăciunea marelui duce care nu mai știa ce să facă: „Când ai putea trece? Fă-o cât mai curând cu puțință!“ — Și chiar în ziua de 30 August, la bătălia dela Plevna, când vitejii flăcăi ai României luară cu asalt Grivița, se putură vedea roadele bravei lor educații militare, datorită numai și numai energiei și răbdării neobosite a lui Carol I.

Rusia fu salvată. Și care fu răsplata puternicei împărății a țariilor! Mărinimos dăruii României Dobrogea, luată dela turci—luă în schimb, fără multă vorbă, prețioasa Basarabie „sub oblăduirea Rusiei“, fără să ia în seama protestările domnitorului. Acesta fu punctul principal al tratatului de pace dela St. Ștefano, încheiat de Rusia cu Turcia, fără cel mai mic amestec al României, al țării căreia îi datora biruința.

Chiar când trupele rusești intrară în România în vara anului 1877 și după cum se scria într'o „Proclamație către poporul român“: „nu țintuim cuceriri, ci

voim să apărăm religia creștină de nedreptatea turcească“, marele duce Nicolae lăsa să se înțeleagă, că o cedare a Basarabiei „va fi poate trebuincioasă“. Și aceasta se întâmpla în acelaș timp, când domnitorul Carol încheiase o convenție formală cu Țarul, care garanta României integritatea teritorială.

Convenția aceasta dela 4 (16) Aprilie 1877, conține la articolul 2 următoarea observație: „Ca să nu se creeze României nici un fel de neajunsuri și primejdii prin trecerea trupelor rusești, împărăția Majestății Sale Impăratul tuturilor rușilor, se îndatorează să menție drepturile politice ale României și să poarte grijă ca ele să fie respectate, așa cum o cer legile țării și tractatele actuale“.

Cu toate aceste învoieli destul de lămurite, prințul Gorceacoff, omul de încredere al țarului și cancelar al imperiului rusesc, după pacea dela St. Stefano, cuteză să răspundă la o notă de protestare a lui Carol I, următoarele cuvinte caracteristice: „Dacă aveți intenția să ridicați vre-o obiecțiune în potriva articolului (privitor la Basarabia) și să împiedecați îndeplinirea lui, Majestatea sa va ordona ocuparea Țării M. Voastre și dezarmarea oștirilor M. Voastre. „Iar când Carol, într'o revoltă dreaptă aminti de cuvântul dat de țar, răspunsul laconic al cancelarului rus fu următorul: „Qu'on ne mette pas l'honneur de l'Empereur à toute sauce, parceque c'est une sauce, dans laquelle il pourrait faire cuire tous les Roumains!“

Astfel se trata din Petersburg, faimosul „Petrograd“ de astăzi, România care se ridica puternică, după ce alte veacuri se străduiseră îndeajuns să slăbească puterile acestui neam atât de promițător din josul Dunărei.

Acestui țel slujiseră repetatele ocupațiuni, sau nu mai puțin primejdioasele „protectorate“ ale Rusiei, care

dădea mereu, și iar mereu înapoi această țară bogată și fertilă.

În intervalul dela 1716—1820 sunt deja de menționat trei ocupațiuni ale României pe atunci despărțită în principatele Moldova și Muntenia.

La 1821 Principatele căpătară „permisia“ de a-și alege domnitor din familiile țării lor.

Totuși trebuie amintit că această permisiune atârna de „Milostenia“ așa zisului „protectorat“ rusesc și ce însemna aceasta, România trebui s'o afle cu prisosință. La izbucnirea războiului ruso-turc din 1828, în ziua de 7 Mai trupele rusești intrară pur și simplu în Moldova și puseră mâna pe domnitorul de atunci Sturza. Conteul Pahlen și în urmă generalul Zaltușin fură numiți „guvernori“ și până la încheierea păcii, principatele Moldova și Muntenia avură de îndurat cea mai grozavă dintre asupriri. Toate ocupațiile rusești se asemănau între ele și la toate se pot aplica cuvintele unui memoriu românesc : „Comerțul nostru e oprit cu desăvârșire. Orașele de pe malul Dunării, mai ales localitățile cari au nenorocirea să dea ochi cu rușii, sunt aduse la marginea prăpastiei; întreaga populație a țării e infectată de boli, vitele, — isvorul de căpetenie al agriculturii noastre — sunt decimate de neîntreruptele servicii militare și de molime. Drumurile sunt desfundate, țarinile stau înțelenite, toate izvoarele de existență ale țării sunt secate“.

Să nu se creadă că această stare de lucruri e arătată în culori mai negre de cum era. În acelaș chip o descrie un memoriu din 1828: „Ogoarele sunt jefuite și pustiite, orașele sunt supuse aceleiași sorți, populația e rărită din pricina foamei, frigului și a boalelor; vitele se prăpădesc de molime și rechiziție“.

Astfel steteau lucrurile sub „protectoratul“ Rusiei. Astfel pustiau țara comandanții Rusiei, cari trâmbețau

desinteresarea Rusiei în toată lumea, zicând că e datorია lor să apere țara românească de turci și să slujească drept pavăză a creștinismului.

Acestui fel de gândire cu adevărat *nobil*, nu se prea potriveau cuvintele guvernatorului rus, general Kutusoff, în anul 1810: „Moldo-valachilor o să le las numai ochii ca să aibă cu ce plânge.“ Sau mai târziu scrisoarea contelui Nesselrode către șeful administrației civile al Moldo-Valachiei, baronul Budberg, din anul 1854: „In curând va veni vremea când acești valahi liberi, cari s'au făcut displăcuți în cel mai înalt grad Maj. Sale, vor plăti scump purtarea lor nesinceră. Fii aspru, baroane. Cu cât vei fi mai aspru, cu atât mai bine. Aceasta e voința Maj. Sale.“

Un bun cunoscător al țării, consulul general Benger, scrie într'o operă de valoare, asupra României, scrisă acum zece ani, care însă merită a fi citită și acum — că, cu toată opunerea turcului la orice fel de progres, astfel cum s'a dovedit la ocuparea Dobrogei, el nu e considerat de către români ca „un dușman ereditar“.

Poporul român e aproape recunoscător turcilor, că cel puțin ei n'au distrus naționalitatea românească care, sub o altă dominație (rusească !) ar fi fost de sigur serios primejduită. Autorul adaugă din propria lui experiență : „In orice caz, ei nu au arătat actualilor liberatori, rușilor, prea multă dragoste.“

E sigur că continuele ocupațiuni și protectorate rusești erau dăunătoare progresului țării, tot astfel influența musulmană ar fi fost mai puțin protivnică culturii țării decât a coreligionarilor. Austriacul Rudolf Bergner, care prin mijlocul anilor optzeci a călătorit prin România și dela care am luat unele din descrierile acestei țări pe atunci puțin vizitată, a cules dela martori oculari multe, astăzi îndoite de interesante co-

municări despre purtarea și sălbăcia rușilor în România și pe câmpul de bătăe. Aceasta ar merita să înprospăteze rusofililor din România amintirile istorice și ale conștiinței.

E lucru dovedit, că după luarea Plevnei, mii de prizonieri turci, de sub escortă rusească au pierit, nu de tifos, după cum s'a spus, ci de foame.

Și soldatul român putea vedea cum vitejii soldați ai lui Osman-Pașa erau supuși *zilnic* la cele mai rușinoase chinuri din partea ofițerilor ruși beți, călcați în picioare, smulgându-li-se decorațiile, pe cari le credeau de metal prețios, de pe piept. Omului simplu de la țară îi produceau scârbă sau îl făceau să clatine din cap, pe când orășanul cult avea prilejul să audă în fiecare noapte bălbăiturile și răcnetele ofițerilor beți morți. Cine intra într'un local de petrecere de noapte — și se deschideau multe în grabă de către oameni întreprinzători — se afla dintr'odată în cea mai aleasă societate. Și fel de fel de mari duci și generali, frați și aghiotanți ai stăpânului tuturor rușilor, petreceau acolo până la ziuă. În mijlocul lor ședea — după cum raportează Bergner — un omuleț mititel, pe genunchi cu vreo cocotă — acesta era prințul Gorceacoff, cel mai intim sfetnic al țarului.

Nu era de fel o pildă înălțătoare pentru români, cari, grație muncii neobosite și energiei de fier a Regelui Carol, au fost transformați în soldați civilizați.

Raportorul încheie acest capitol atât de rușinos pentru Rusia, cu vorbele: „Poporul barbar e prea bine cunoscut. Se știe ce ar trebui să se întâmple dacă cârdurile de muscali s'ar revărsa iarăși peste îmbelșugatele câmpii ale țării unde nu se mai găsește în ziua de astăzi (1886!) un singur om care să se mai entuziasmeze pentru muscal“.

Aceste observații au fost scrise cu aproape treizeci

de ani în urmă. Fi-vor astăzi, într'o vreme, când s'ar putea întâmpla ca România să fie chemată să-și spuie părerea în acest mare concert războinic, un ecou în inimile celor cari-i vor binele? Atunci ar trebui să se chibzuiască bine și asupra avertismentului dat de acelaș cunoscător bucureștean, un avertisment care are astăzi ca și atunci acelaș preț: „Cultural, românul stă cu mult deasupra rusului; în ce privește starea morală, ea e cu mult inferioară la poporul celei mai mari împărății de pe lume. O întovărășire cu cea din urmă ar fi pentru România egal cu un regres. De aceea pentru această țară de pe malul Dunării, există numai o soluție, și aceea e: o mai strânsă alipire de Austro-Ungaria și Germania“.

Dar noi putem găsi chiar în România un mare număr de martori relativ la cele spuse mai sus. E doar bine știut că cercurile intelectuale și cunoscătoare nu se gândesc de fel la o apropiere de Rusia, nici politică nici militară. Foarte adevărat caracterizează bătrânul Carp, fostul ministru-președinte și prețuitul prieten și sfetnic al regelui Carol, această ciudată stare de lucruri în cuvintele următoare, spuse unui jurnalist ungar: „Aci în București, situația e caracterizată prin două curențe: deoparte strada ațâțată, care visează Transilvania, de alta o tabără de oameni serioși a căror dorință e îndreptată spre Basarabia, țară care ne-a fost răpită acum o sută de ani și este locuită de un milion și jumătate de români. Eu aparțin grupei a doua, căci, după părerea mea, restituirea Basarabiei e cel mai mare interes al României“.—Și bătrânul om de stat își susținu prin cuvânt și scris de pe când era în capul Statului, părerea recunoscută de el ca cea mai bună. Astfel, nu de mult a apărut o gazetă de seară „Moldova“, editată de un comitet în frunte cu Carp. Gazeta vrea să lămurească opinia publică,

că contopirea naționalităților române ar fi posibilă numai începând cu Basarabia, amenințată de desnaționalizare. E de datoria oricărui român s'o libereze de această rușine. „Noi“, încheiă un articol al lui Carp, „ne vom îndeplini această datorie, fie ce o fi“.

În Septembrie anul trecut, a apărut o mică lucrare, datorită lui Ion Frunză, (probabil, pseudonimul unui personajiu sus pus) care în chestia rusească glăsuște astfel :

„Războiul care s'a aprins și arde sub ochii noștri este cea mai mare grozăvie războinică ce s'a văzut pe pământ. El este pe deantregul urzit de Rusia pentru realizarea scopului urmărit de secolii : de a ajunge la stăpânirea Țarigradului și prin el a basenului răsăritean al Mediteranei“.

După această constatare scurtă însă foarte adevărată, românul se adresează compatrioților săi :

„Am uitat cu totul agitațiile și frământările interne cu cari a fost muncită de Ruși țara noastră pe la 1887—8, pe vremea când reprezentantul țarului la noi era vestitul și fiorosul pe atunci Hitrovo, iar secretarul lui era Isvolsky, actualul ambasador rus la Paris? Am uitat amestecul „iconarilor“ și „jugănarilor“ în revoluția țărănească dela 1887—8? Este uitat de tot acel strigăt de alarmă, care a fost manifestul dela 1888 al partidului liberal, scris de marele Ion Brătianu și de tot partidul, în care se denunța țarei și lumii amestecul otrăvitor al Rusiei, în viața internă a României?

„Intellectualii“ noștri de astăzi și „politicianii“, cari prin ziarele lor suflă otrava neadevărului amețitor pentru opinia publică românească, au uitat toate acestea și alte încercări repetate ale politicei rusești de a nimici toate așezămintele pe cari s'a înălțat și a înflorit România modernă dela 1856 până astăzi ?

„Dacă nu le știu, să tacă și să le învețe, iar dacă le știu și totuși vorbesc pe dos, fac grele păcate împotriva țării și a neamului lor“.

Un alt român, care trăește în Bucovina, Dr. Oreste Ternăveanu, desvăluie de curând într'un foarte interesant articol, chestia rusească în România, făcând în privința panslavismului următoarea socoteală, care trebuie înțeleasă fără îndoială de românii cu judecată:

„Ideia aceasta întrupează cel mai primejdios și mai nețărmurit imperialism rusesc, tot atât de primejdios pentru slavii neruși, ca și pentru români. Pe când popoarele slave neruse ar trebui să se contopească într'o rusofie, unitară, celelalte popoare, cari trăesc printre slavi, dacă ar întrerupe legăturile cu singurii panslaviști cu adevărat dogmatici, rușii, și slavii din Balcani, astfel cum sunt românii, aceste popoare s'ar nimici în noianul slav. Această idee a panslavismului atât de potrivită cu lăcomia rusească, ar aduce rusofia până la zidurile Constantinopolului, contopind în sânul ei tot ce i-ar sta în cale“.

Despre această idee a „Panslavismului“ care a făcut pe imperiul rusesc,—după aparență cel puțin—să provoace acest război îngrozitor, autorul citat mai sus spune: „izbânda Rusiei în numele Panslavismului și în capul noroadelor asiatice, înseamnă primejdia de moarte a neamului românesc“.

Să auzim acum ce spune acest român luminat despre situația în Bucovina, căci în gazetele românești se aduc zilnic cele mai grozave învinuiri Austriei, chemând la „răsbunarea“ și „salvarea“ românilor asupriți din Bucovina:

„In Austria românii bucovineni au o biserică națională unde se roagă pe limba noastră, o facultate de teologie pentru cler, un liceu în Suceava, o școală nor-

mală, școli primare, toate cu un personal didactic românesc și în graiul românesc.

Dacă nu se găsește mai mult și mai bun, vina e în mare parte și a românilor.

În Ungaria, românii au două mitropolii naționale cu cinci episcopii, șapte seminare, cinci școli normale, patru licee, un gimnaziu, patru școli medii pentru fete și o mulțime de școli primare. Românii mai au în Ungaria băncile lor cu un capital de sute de milioane“.

Cum stau lucrurile însă în ruseasca Basarabie, nu e nevoie să ni se mai descrie — să transpunem numai cele descrise mai sus din vremea deceniilor trecute în vremurile de acum și vom avea un tablou exact.

Cea mai mare greutate pentru menținerea unei stricte neutralități, dacă nu chiar o acțiune în favoarea Triplei Alianțe, aduce statului, cunoscuta simpatie a românilor pentru francezi în aproape toate straturile poporului. Spre a lămuri această simpatie ne-ar trebui mai mult spațiu decât avem la dispoziție. Admirabilul tratat istorico-politic al consilierului de curte Th. Zingler „Hohenzollernii în România“ va lămuri pe scurt caracteristica acestei „dragoste“.

„Inclinația pentru Franța e susținută fără îndoială sistematic de presa franceză, care răspândește fel și chipuri de povești despre Germania. E deci un soi de „iubire“ hrănită artificial, la care mulți români sunt foarte sensibili și pe cari jurnaliștii și oamenii de afaceri parizieni o inoculează cu mult zel“.

Se mai adaugă și nerușina tele calomnii pe cari presa franceză a avut obrăznicia să le ridice împotriva domnitorului Carol. La 15 Februarie 1888, „Figaro“ emitea absurda afirmație despre războiul din 1877, că domnitorul Carol și armata lui de eroi a lucrat numai după „poruncă înaltă dela Berlin“ și „Revue des questions politiques“, livraison d'avril 1889, scrie că ministrul

afacerilor străine al Franței de pe atunci, ar fi comunicat că domnitorul Carol e stăpânit numai de grija cum să-și sporească averea, nutrind singura dorință de a aduna bani cari să-l puie la adăpost împotriva unor eventuale capricii ale sorții“ :

Și mai semnificativă e aserțiunea lui Ion Frunză când scrie asupra temei : „Românii și francezii“.

„Spre a ajunge acest scop conducătorii acțiunii rușești în Orientul nostru recurg acum la un nou mijloc foarte abil, la marea dragoste extraordinară, pe care o au Românii pentru Francezi și mai ales pentru frumoasa Capitală a țării lor, pentru Paris.

„Intr'adevăr, nu există astăzi pe lume nație, a cărei viață să fie așa de dominată de cultura altei nații, cum este dominația culturii franceze în România. Dovezi ? Câte vrei :

„Se publică astăzi în Capitala României patru mari ziare în limba franceză și nu atât pentru informația străinătății despre ce se petrece în țară, cât pentru proprii noștri concetățeni, din cari foarte mulți (cei mai bogați) nu se pot lipsi nici la ei acasă de ziarul în limba franceză.

„Limba de casă, limba familiară și a corespondenței intime a „elitei“ este și astăzi la noi cea franceză.

„Un număr foarte mare de tineri români sunt trimiși să-și facă studiile în Franța, mulți chiar de mici, dela începutul învățaturii. Aceștia firește, fiind crescuți în Franța cu francezii, își fac o mentalitate cu totul franceză — și de țara lor sunt străini !

„Și această lucrare a mers an cu an crescând aproape de un secol întreg“ !

El nu uită însă să atragă atenția românului „adorator al Franței“ asupra lacunei pe care acesta neapărat trebuie s'o cunoască, fiindcă :

„La 1808 Napoleon I cedase Principatele noastre

Țarul Rusiei, la 1859—doi ani numai după ce a ajutat la facerea Unirii — Napoleon le-a propus Austriei în schimb pentru Lombardo-Venezia“.

Sau românii trebuie să rămână recunoscători Franței pentru că ea a fost întâiul stat care le-a încuviințat din îndemnul lui Napoleon—un credit, ce-i drept, eu dobânda de 16 la sută ?

Fapt e că, după spusele lui Ion Frunză, cu toate acestea, există mulți români, cari doresc înfrângerea Germaniei și a Austriei și isbânda Franței și a Rusiei. Unii se mânie chiar, duc lupte prin gazete pe cari înainte le-ar fi fost silă să le ia în mână și vor să creeze „curente“ în opinia publică, cerând sfârșitul neutralității și pornirea armatei cu Rusia spre a birui pe Germani și a contribui la isbânda Rusiei — ceea ce ar însemna regresul, ba chiar distrugerea țării și a neamului.

După isgonirea rușilor din Bucovina, ceea ce ar fi trebuit să fie în parte un succes al armeei germane, „ceasul al doisprezecilea“ pentru hotărârea României s'a îndepărtat iar, ușurând regelui și guvernului sarcina de a ține în loc norodul ațâțat — ceea ce întâiul rege al României reușea s'o facă numai prin singur persoana sa impunătoare și energică. Căci el fusese cel ce judecase mai bine situația României față de Rusia, căci talentul său organizator și—o putem spune fără teamă—caracterul său german, erau de mult un spin în ochii stăpânitorilor ruși, cari încercaseră prin ațâțări continue și calomnii de tot felul să-l facă pe domnitor inofensiv sau măcar să-i îngreueze pe cât se putea activitatea pentru împuternicirea lăuntrică a țării. Astfel s'a dovedit că la 15 Aprilie 1866, la Iași răscoala împotriva alegerii lui Carol a fost provocată de numeroși agitatori ruși, iar că mișcarea separatistă

din Moldova la 1867 a fost sprijinită de agenți rusești, dacă nu chiar înfăptuită de ei.

Dar domnitorul Carol nu s'a lăsat ademenit, spre binele țării sale, de șoptirile Rusiei și nu s'a abătut din calea găsită de el ca dreaptă, al cărui țel a fost înălțarea României la un stat cultural și național european.

La 10 Mai 1881 și-a pus pe cap coroana de rege făurită din oțelul unui tun turcesc cucerit la Plevna și a rămas credincios devizei sale pe care o repetă cu insistență și în testamentul său: „Totul pentru țară, nimic pentru mine“, iar cum spune într'un alt loc al testamentului, „fără teamă pe calea dreptății, cu credință în Dumnezeu și în poporul tău“.

În toate ale sale hotărâri înțelepte, Regele Carol a avut ca sfetnic credincios pe tovarășa sa de viață, cunoscută în toată lumea sub numele de Carmen Sylva, o mare poetă și o protectoare a poeziei adevărate și a artei. În luna Noembrie a anului 1869 și-a ales de soție pe Elisabeta, prințesă de Wied, și o viață întreagă i-a stat tovarăș nu numai ca om în greaua și totuși încoronată de succes luptă a vieții, dar și ca mamă a poporului, făcând multe fapte frumoase—fapte pe care nu le-am putea aprecia aci nici pe dedeaparte, cari vorbesc însă de la sine și cari sunt o binecuvântare pentru toate unghiurile țării,—țară care i-a devenit o a doua patrie. Fericit bărbatul căruia i-a fost hărăzit ca în ceasurile de griji și lupte grele să-și înalțe sufletul la razele limpezi ale acestui suflet prețios de femeie. Tot ea a fost care, cu spiritul ei îndrăgostit de frumos și artă, a țesut palatul minunat al Peleşului la Sinaia, în care regele se ducea să se odihnească de greaua sarcină a domniei și pe a căruia poartă de intrare stau scrise următoarele cuvinte:

*„Eu Carol și al meu popor
Făcut-am într'un gând și dor
In timp de lupte al meu regat
In timp de pace al meu palat“.*

Aci s'a săvârșit din viață, fără dureri, la 10 Octombrie anul trecut, în brațele nobilei sale soții, bătrânul rege. Cu adevărat, o moarte frumoasă, a celui veșnic neobosit în conducerea cârmei țării sale, în aceste vremuri ale unui război care a sdruncinat întreaga lume. Și el ca și răposatul întru fericire bătrânul nostru împărat „n'aveau vreme să fie oboșiți“. Prea puțin timp i-a rămas ca să și îngrijească corpul stăpânit de bolile bătrâneții.—Citeam că regele a părăsit după o zăcere de trei zile patul spre a prezida—în timpuri atât de însemnate—consiliul de coroană. Greu a trebuit să Bupte în ultimul timp sufletului și nu e de mirare că simțind că sămânța cea bună a căzut pe ogor mănos, a căutat liniștea pe care a găsit-o în curând în somnul de veci. Credinciosul său nepot și moștenitor al tronului, i-a declarat solemn chiar cu câte-va zile înaintea morții, că va păstra cu tărie ceia ce regele a clădit cu energie și prevedere înțeleaptă, confirmând acelaș lucru în proclamația sa.

A susține tradițiile răposatului rege înseamnă în acelaș timp „simpatie și credință Germaniei“, căreia regele Carol i-a fost până la ultima suflare un prieten sincer și ales. Poate că și faptul că era german, un Hohenzolern, va fi fost motivul acestei neschimbătoare prietenii, totuși reese din multe manifestări și numeroase scrieri că în primul rând a păstrat și a menținut în orice împrejurare această prietenie numai ca „rege al României“ și în interesul scumpului său popor. Nu trebuie uitat nici faptul că îl lega o simpa-

tie personală de împăratul Wilhelm. Împăratul nostru știa să prețuiască înțelepciunea și spiritul ales al regelui României, exprimându-și aceasta adesea și cu drag. Chiar și în ultimul război care atrăgea în noi încurcături feluritele popoare balcanice, înțelepciunea regelui Carol a fost aceia care a ferit România de un războiu iminent cu vecini săi din Balcani, dându-i dreptul să-și menție la încheierea păcii din 9 Aug. 1913, locul în concertul popoarelor din miază zi; și aceasta mulțumită armatei sale admirabile și organizației sale interne.

Și în ziua aceia s'a putut vedea prietenia regelui pentru Germania din următoarea telegramă adresată împăratului Wilhelm :

„După învingerea unor însemnate greutăți, pacea a fost organizată, care, mulțumită Ție, va rămâne definitivă. În această clipă atât de însemnată pentru țara mea, gândurile mele se îndreaptă spre tine, mulțumindu-ți din toată inima pentru pretenia ta credincioasă și calda simpatie pe care mi-ai arătat-o mai ales în aceste timpuri atât de serioase.

CAROL

În această telegramă de mulțumire se vede limpede înțelegerea în care trăia regele Carol cu împăratul nostru, care i-a stat de atâtea ori alături cu fapta și cu vorba. Împăratul Wilhelm i-a răspuns o telegramă mai lungă care încheie cu următoarele cuvinte:

„Dumnezeu a tot puternic să Te ție încă multă vreme în viață spre binele țării Tale, a cărei pro-pășire o urmăresc, ca și mai 'nainte, cu o caldă prietenie și admirație; mă bucur de conlucrarea noastră în scopul păcii.

WILHELM

Chiar dincolo de mormântul regelui Carol se va folosi

încă dragul lui popor românesc de binecuvântarea pe care a împrăștiat-o străduința sa. Putem spune împreună cu ministrul președinte Contele Tisza, că avem o încredere neclintită în cinstea și priceperea politică a energicului urmaș al tronului românesc, Regele Ferdinand I, fără teama—cum pe drept zice contele Tisza—„că ar fi în stare atât el cât și guvernul său, ca sub presiunea curentului rusesc să și împingă poporul într'o aventură care ar compromite cinstea și interesele sale vitale, expunându-se la cele mai mari primejdii.“

Căci cu drept, sus numitul om de stat ungar, spune în necrologul atât de curând dispărutului rege, că România, fiind în cea mai apropiată vecinătate a Rusiei, prinsă între această putere slavă și slavii din Balcani, ar avea alegerea să devie sau un copil vitreg al protectoratului rusesc, o exploatare accesorie a slavismului, sau să se ridice ca un factor prețios și onorat al puterilor europene medii, care apără binețămărea, libertatea și cultura popoarelor balcanice.

Până în ultimele sale zile, bătrânul rege n'a încetat de a stărui pentru alipirea la puternica confederațiune a statelor apusene. Astfel, după spusele unui înalt demnitar român, la ultimul consiliu de coroană, dela 17 Septembrie, regele deși grav bolnav, s'ar fi exprimat în înțelesul că : „locul României trebuie să fie alături de Tripla Alianță, căci viitorul țării necesită o politică bazată pe schimbul de servicii și prietenia statelor dela centru“.

„In fide salus“ a pus să se scrie odinioară domnitorul Carol la 1877 pe ordinul „Steaua României“, decorație pe care regele împreună cu regina au decernat-o și autorului acestei broșuri, și până la moarte el nu s'a abătut dela această deviză — ca un credincios prieten al țării sale de obârșie.

Să nu ne lăsăm deci rătăciți de știrile alarmante cari

circulă zilnic, că România va porni împotriva Austro-Ungariei, prin urmare a Germaniei. Ce-i drept, mulțimea agitată e sub apăsarea unei fierberii grozave, totuși se poate admite, dar a profetiza nu poate, nici nu trebuie s'o facă nimeni — că România va rămâne spre binele ei, neutră și de aci înainte până — cum a accentuat de mult senatorul român Argetoyano—usque ad finem.“ (până la sfârșit).

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BIBL. CENTR. UNIV. CLUJ

Nr. 1095

1969

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BCU Cluj / Central University Library Cluj